

Bencze Sándor

KÓRÓGY MŰVELŐDÉSI ÉLETÉBŐL

Századfordulói helyzetkép

Kórógy művelődéstörténete a középkorig nyúlik vissza. Ne ugorjunk azonban oly nagyot az időben, hiszen az emberi emlékezet úgyszólván csak botladozik a régi csemények között, mint a temetőben, ahol már kidőltek a régi fejfák, elkorhadtak a síremlékek. Talán már a gyászoló utódok is, és csak ködös múlt borong az egykori fájdalom színhelyén . . .

Érjük be annyival, hogy a falu művelődési életében a századforduló utáni évek hozták a szellemi előretörést, az igazi fordulatot. 1904-ben ugyanis Gödöllei Andor került Kórógyra tanítónak, s mikor a fényképezés itt is tért hódított, Ágoston Sándor lelkésszel megszervezte az iskolások csoportos fényképezését az iskolaév befejeztével. Szavalatok is tarkították a tanévzáró eseményeket. A jó hangú és hallású gyerekekből vegyes énekkart alakítottak, amely négy szólamban, vallási és világi tárgyú énekszámokkal mutatkozott be a közönségnek.

Mikor pedig 1921-ben a Zaké János és felesége, Zákéné Varga Mária került Kórógyra tanítónak, csakhamar kezdetét vette a tanulóifjúság színjátszó tevékenysége. A hivatásának élő tanító házaspár lelkes munkája nyomán az iskolaév befejeztével, no meg karácsonykor, szilveszterkor mutatták be a darabokat a tanulók. Ezeken az előadásokon, műsoros estéken többnyire még vallási és első világháborús témájú egyfelvonásosok szerepeltek. Az előadásokat magyar és horvát nyelvű szavalatok, monológok s táncok tarkították, tették színesebbé, érdekesebbé a produkciókat. Az élet meleg, szép képei sorakoztak ezeken az előadásokban.

Az évzáró ünnepség keretében az érdeklődők megtekinthették az iskolában a diákok kézimunka-kiállítását, azokat a tetszetős elrendezésben bemutatott tárgyakat, amelyeket a diákok kézimunkaórákon és otthon készítettek. Hímzések, varrottások, kis méretű paraszti munkaeszközök, fafaragások alkották a kiállítás anyagát.

Feltétlenül említésre méltó, hogy 1929 szilveszterén, az iskola nagytermében tartott művelődési rendezvényen, a diákok színelőadásán a Papp lányok – Irma és Mária – díszes alkalmi öltözékben, fejükön tenyérnyi széles diadémmal kö-

szöntötték a közönséget. Az idősebb testvérnek, Irmának a fejdíszén az elköszönő év száma, vagyis 1929 volt látható, a fiatalabb lányén, Máriaén pedig a beköszöntő 1930-as esztendőé. Ekkoriban ez is hozzátartozott a múltba néző Kórógyhoz.

1932-ben, az évváró vizsgabemutaton a végzős iskolásányok tündéreknek voltak öltözve, s az iskolaudvarban felállított szabadtéri színpadon a kis tündérlányok a következő szövegű dalra ropták a táncot:

*Zöld erdő pázsitján egy rubintos hintó,
Benne szép tündérlány, mint a rózsabimbó,
Tündér a tündérlányt meg is koszorizza,
Tizenkét tücsök meg csak a nótát húzza.*

*Zene zeng, kedve van a sok tündérlánynak,
Vidáman, keringve, táncra táncot járnak,
Hófehér nyakukról hull a gyöngy sorjába,
Hulló gyöngyből mi lesz? Erdő gyöngyvirága.*

A diákelőadások mindig igazi kulturális eseménynek számítottak a falu életében, a szülőkön kívül mindazok részt vettek rajtuk, akiknek közük volt a haladáshoz, a művelődéshez, s akik a szépet, az emberit szerették, tisztelték.

Sajnos, az előadott darabok címe kikopott már az emlékezetből. Egyedül arról vallanak az emlékezők, hogy a második világháború alatti években megtartott diákelőadások szereplői többedmagukkal a következők voltak: Deák Mária, Paprika Pál, Izsák József, Tót Tucok István, Záké Mancsi, Halász Ilus, Záké Birike, Záké Magdolna, Balaton Julianna, Papp Irma, Papp Mária, Bencze Sándor, Papp Pál stb.

A nemzedékeket nevelő tanítók tehát megszerettették a gyerekekkel a színjátszást, verselést, szavalást. Ily módon is alakították az embert, a jövő emberét.

Az iskolai előadások mellett különféle vallásos és világi tartalmú állóképeket is vetítettek az iskolában. Rövidebb némafilmeket is bemutattak, amelyeknek mindig nagy közönségsikerük volt. A háború előtti években vándorcirkuszosok is járták az itteni falvakat, s így Kórógyot is felkeresték. Különféle attrakciókkal, kedvelt bohóctréfákkal, tornász- és más cirkuszi mutatványokkal szórakoztatták a nézőközönséget a cirkuszi poronddá átalakított nagykocsmában.

A nevezett időszakban különösen a laskói származású Ködmen Jancsi vándorcirkusza, a KÖDMEN CIRKUSZ volt gyakori vendége a falunak. Rajta kívül szabadkai komédiások is itthagyták lábnyomukat. A vándorkomédiások összes felszerelése két-három lóvontatású cirkuszos kocsból állott. Ezekben laktak a komédiások családostul. Megesett, hogy egy-egy szép cirkuszos lány nagyon felborzolta a falusi legények érzelmeit. A harmincas évek első felében a szép Jusztin nevű cirkuszos lány miatt majdnem véres leszámolásra került sor a heves vérű legények között . . .

Itt álljunk meg egy szóra, és kanyarodjunk vissza a századfordulóig. A századelőn jelent meg a faluban a sajtó, melynek művelődésfejlesztő hatása szinte fölmérhetetlen. Az újságok közös olvasása, a hírek megtárgyalása révén a lakosság bekapcsolódott a politikába. Századunk első és második évtizedében, az első világháború végéig, többnyire az Eszéken megjelenő *Szlavóniai Magyar Újság* című lapot járatták a kórógyiak, és a haladó szellemű budapesti *Népszavát*.

Az impériumváltás után pedig a szabadkai *Bácsmezei Napló*, későbbi nevén a *Napló* volt a módosabbak napilapja, míg a szegényebb réteg a Zomborban megjelenő fél dináros *Új Hírek* c. napilapot, valamint az újvidéki *Reggeli Újság* olvasta. Ez utóbbinak a harmincas években terjesztője is volt a faluban, a népszerű Vanyó apó, valódi nevén Döme (Pacsur) István és Laci Józsi, azaz Dezső József árusította. A legnépszerűbb hetilapnak abban az időben a 16 oldalon megjelenő, fél dináros *Friss Újság* számított, melynek az akkori Nagybecskerekén volt a szerkesztősége. Erre a lapra majd minden második család előfizetett a faluban. A képes újságok közül a Szabadkán megjelenő, 2 dináros *Alföld* című hetilap volt népszerű az olvasók között . . .

Kórógyon mintegy nyolc évtizedre tekint vissza az olvasóköri és könyvtári tevékenység. Valamikor a századforduló utáni években alakult meg az első közgyűjtemény, mégpedig oly módon, hogy az akkori országos hírű Julián Egyesület könyvtári fiókot nyitott a kórógyi iskolában, és szép számú irodalmi művel, könyvvel ajándékozta meg a tanintézményt. Ezeknek a könyveknek a töredékét kulturális hagyatékként ma is őrzi a kórógyi művelődési egyesület könyvtára.

Sokan lettek tagjai ennek a fiókegyesületnek, s a könyvkölcsönzés révén szépen gyarapodott az olvasótábor. Az új művelődési létesítmény azzal, hogy felkeltette a lakosság érdeklődését a szépirodalmi művek iránt, a művelődésnek egy újabb módját honosította meg! A könyvtári teendőket többnyire a mindenkori tanító látta el.

Az Önkéntes Tűzoltó Testület művelődési munkája

Művelődési életünknek, a népi kultúra továbbélésének, egészséges fejlődésének az alapjait, a kórógyi elemi iskola mellett, az Önkéntes Tűzoltó Testület keretében tevékenykedő amatőr színjátszók és zenekarok fektették le. Nem érdektelen felidézniük sokrétű tevékenységüket.

1927-ben, az Önkéntes Tűzoltó Testület megalakulásának évében a közjóért lelkesedő fiatalok köréből mindjárt népes színjátszó csoport verbuválódott, s így a tűzoltóság vezetői nyomában elindíthatták a műkedvelő falusi színjátszást, majd a dalárda munkáját. Lehetőségeik túlszárnyalásával, máig ható erővel munkálkodtak Kórógy művelődési életének előmozdításán.

Zenés kulturális műsorokat szerveztek, amelyekkel elsősorban a fiatalokat nyerték meg, ám szép számmal jöttek a rendezvényekre idősebbek is. Nem túlzás azt mondanunk, hogy a kulturális örökségünk, néphagyományaink, etnikai sajátosságaink ápolásában elért eredményeikkel minden tisztelet megérdemelnek az utókortól. Annál inkább, mert életükben sok mindent el kellett viselniük, s mégis kitartottak a hovatartozásukból fakadó hagyományörzés nemcsak szándéka mellett. A fiatalok aktív közreműködésével nagyon sok embert megmozgattak. Évente több színelőadással, mulatsággal és dalárdai fellépéssel gazdagították a település mindennapi életét. Bizonyos rendezvények évről évre ismétlődtek. Eseményszámban ment a látványos szilveszteri mulatság, a zeneszek újév napi falujárása, a farsangi bál, a húsvéti, áldozócsütörtöki és a pünkösti mulatság, továbbá az aratási és a szüreti népünnepély. Ezeket a kulturális összejöveteleket többnyire a nagykoetsmában, részben az iskolában, nyáron pedig a falu végén, a Tordinci felé vezető út melletti fűzfaerdőben rendezték meg.

A pünkösdi utáni első vasárnap, a tordincei búcsú napján a kórógyi fiatalok feldíszített lovas kocsikon, nagy kurjongatások közepette mentek szórakozni. Majd amikor hazafelé tartottak a búcsúból, a *tűzoltóknak* a Kálmánd-kapunál, a nagyleglőn felvert sártai alatt gyülekezők ünnepélyesen, étellel, itallal, zenével fogadták őket. Valóságos majális zajlott le a minden évben felállított vendégsátorban.

A bemutatott színdarabokról, népi színjátszókról

A 77 éves Szekeres Pál visszaemlékezése szerint az első színdarabot, *A falurossza* című népszínművet, a szentlászlói népi színjátszók mutatták be Kórógyon, a húszas évek derekán. Az előadásra Dezső Dávidnál a kocsmaudvaron, egy erre a célra emelt nagy sátor alatt került sor. Az érzés- és gondolatvilágát megcsillantó Kovács Áron volt a nevezett darab férfi főszereplője, a női szerepet pedig a jó hangú Kiss (Dubovicki) Anna alakította. A darab dalait a szentlászlói zenekar kísérte.

Tekintettel a darab nagy közönségsikerére, a későbbiekben a szentlászlóiak még egyszer vendégszerepeltek Kórógyon. Ez alkalommal *A piros bugyelláris* című művet vitték színre, olyan előadást produkáltak, amellyel méltán kiérdemelték a közönség szüntelenül megnújuló tapsviharát.

A szentlászlói színjátszók sikeres bemutatkozása feltehetőleg ösztönzően hatott a kórógyi fiatalokra, mert – mint fentebb említettük – az Önkéntes Tűzoltó Testület megalakulásával falunkban is valósággá lett a szép elképzelés: kezdetét vette az amatőr színjátszás. A kórógyi színjátszók 1927-ben léptek először színpadra. Három egyfelvonásos kabarét adtak elő. Az adatközlő csak az egyiknek a címére emlékszik: *Bíróék meglakják Pestet*. A többi hatvan év távolából kihullott a 77 éves Sziilági Erika néninek, minden kórógyi dolgok tudójának az emlékezetéből. Elmondása szerint az iskola nagytermében került sor a bemutatóra. Még rendes színpaduk sem volt a műkedvelőknek, mégis sikeresen megbirkóztak a lámpalázzal, és jól vizsgáztak. A tantermi dobogó volt a színtér, a színfalakat, a díszleteket különféle népi hímezésű falvédők helyettesítették. A darab főszereplője a jó humorérzékű, született komédiás, Nagy János volt, a női szereplő Nagyné Dorkó Boris, a Bíró házaspár lányát pedig Pozsa Julis alakította.

A darab színhelye egy pesti kávéház, amelybe betért a háromtagú írástudatlan Bíró család, s a pincér, vagyis Miskolczi Mihály magyarázgatta nekik, milyen finomságok vannak feltüntetve az étlapon. A helyzet komikumát Nagy János sajátos humorával, rögtönzésével tovább fokozta, és szívből jövő kacajra fakasztotta a közönséget.

Míg Bíróék és a pincér között folyt az étlapok körüli élcelődő disputa, addig a kávéház három növendége, három tündérlégye, és pedig az epizód szerepet alakító Szilági Etelka, Bordi Mária és Tucak Éva, egy sarokasztalnál ülve, mint három igazi úri lány, kalapban pózolt.

Ez az egyszerű komédia annyira vonzotta a lakosságot, hogy a terem zsúfoltságig megtelt. Szinte a fél falu végigtapsolta az előadást, majd vastappal jutalmazta a jelesre vizsgázott szereplőket.

A belépődíjból befolyt összeget az Önkéntes Tűzoltó Testület a tagság egyenruhájára fordította. A vukovári Bingulac szabómester műhelyéből kikerült öltönyökben olyan jól festettek a kórógyi tűzoltók, hogy egy körzeti szem-

lén ők kapták a legtöbb tapsot és a legtöbb virágot. Meg is érdemelték, mert nemcsak az egyenruhájuk, hanem a fellépésük is kifogástalan volt.

A kórógyi tűzoltók első színelőadásának sikere arra indította a szereplőket, hogy a megkezdett munkát tovább folytassák. A tűzoltóság vezetésére és a színjátszókra is olyannyira ösztönzőleg hatott a megízlelt siker, hogy Záké Illés tűzoltó, aki asztalosmester volt, hamarosan nekilátott a színpad megépítésének, Záké János tanító pedig a színpad díszleteinek elkészítését vállalta. Mire a lelkes fiatal gárda megtanulta az előadásra kiválasztott színdarabot, a színpad is készen állt kulisszáival együtt.

Második előadásukon egy hosszabb darab került bemutatásra. Sok új szereplővel *A gyűrűs zsidó* című népszínművet adták elő, és pedig megint a Dezső Dávid házának udvarában. Ebből az alkalomból újból felverték egy nagy sátrát, alatta állították fel a színpadot, s ott helyezkedett el a publikum is. A szereplők öltözöje a kocsiszínből volt. A maszkmester munkakörét Nánik Lajos borbélymester látta el. Ő a női szereplőknek maguknak kellett a sminkelést elvégezniük. Az arckikészítő szerek is a kocsiszínből, egy vályúban levő dobozban voltak elhelyezve. Onnét válogatták ki a hölgyek a szükséges arcfestéket, kenőcsöt, púdert, miegymást.

A darabban, amelyet Kispalkó Illés tanított be –, aki egyben a sűgő szerepét is betöltötte – a következők léptek fel: id. Miskolczy József, Miskolczy Mihály, Kurucz Ágnes, Tucak Éva, Kismartin Vilma, Szekeres Julis, Kiss András, Péter Pisti, Dezső (Dóci) István (ő alakította a vénlányt, mert egyik nő sem vállalta ezt a szerepet), ifj. Kismartin János, Gajnok Kuruc István, Nagy János, Bordi Mária, Szilágyi Etel, ifj. Gyöke Áron, ifj. Fábián István, id. Dezső Döme Pál, Dezső (Dóci) Lajos és Szabó Mariska.

A darab 1928 pünkösdjének másnapján került közönség elé, s még nagyobb sikert aratott, mint az első előadáson színre vitt rövid egyfelvonásosok. A kísérőzenét id. Dezső (Dóci) Dávid zenekara szolgáltatta.

Most, több mint 60 év távlatából elmondhatjuk, hogy a színjátszás ezzel a darabbal jelentős tényezője lett Kórógy kulturális életének, s vele egy több évtizedig tartó sikeres, hagyományörző műkedvelő sorozat, olyan szellemi tevékenység indult el, amely a falu egyetememes kultúrájának szerves, nélkülözhetetlen része lett. Csak a televízió gyors térhódítása, a kor és az életvitel változása vetett neki véget a hetvenes évek elején.

Az említett két nagy sikerű előadás után a következő darabok kerültek színre: *A gyimesi vadvirág*, *A vén bakancsos*, *Leánycsel*, *Sárga csikó*, *Sári bíró*, *Bokros uram*, *Bandi gulyás* stb. Hogy ne tűnjenek a feledés ködébe ezek a nagyszerű emberek, és hogy emléküket be ne temesse a gyorsan változó idő pora, íme a nevezett színdarabok szereplői: Iharosi Mária, Szekeres Pál, Györke József, Szabó János, Borka Pál, Parcsika József, Kopsics Antal, Miskolczy Mihály, Péter Mária, Pozsár Mária, Miskolczy Juliska, Pozsár János, Pozsár József, Kispalkó Etel, Pozsár Etel, Gyöke Lajos, Péter Éva, Izsák Mária, Martin János, Döme Pál, Kis Antal, Palkó János, Miskolczy József, Losa Pál, Móka Illés, Dorkó Illés, Iharosi Erzsébet, Pap Erzsébet, Márton Juci, Gyöke Zoltán, Dezső F. István, Palkó Sándor, Ambrus János, Palkó Etelka, Tóth Miklós, Szekeres Etelka, Vacsora Illés, Szőlőskei János, Kispalkó István, Kisgyöke Julis, Pap Lajos, Borka Ilonka, Bencze Borbála, Szilágyi Sándor, Döme Mánuel és mások.

Még egy eseményről számot kell adnunk. 1930 júniusában országsszerte ünnepi megemlékezéseket tartottak Jugoszlávia megalakulásának, vagyis a Jugoszláviát megeremtő trianoni békeszerződés aláírásának tizedik évfordulója alkalmából. Az országos méretű ünnepségsorozathoz kapcsolódva a kórógyi fiatalok Parcsika Józsefnek, a világhírt kovácslegénynek a vezetésével fátylasmetetben, hazafias dalokat énekelve körbejárták a falut s a nagylegőt.

Egyfajta művelődési eseménynek számított az áldozócsütörtöki búcsú is. Ilyenkor a nagykocma sarkánál több cukorkaárus sátra állott, tele szebbnél szebb, ízesebbnél ízesebb cukorkákkal. Mellettük telepedtek meg a különféle szerencsejátékosok, fényképészek stb. A nagykocma udvarában – néha az utcán is – gazdagon feldíszített ördöglovasok – körhintások szórakoztatták verkli hangjainál a körhinta lovait nyergelő gyerekeket, felnőtteket.

Habár jobbára gazdasági és pénzügyi jelentőségük volt, említést érdemelnek a húszas-harmincas években – május 25-én és október 4-én – tartott nagyvásárok. A földközösség (zemljišna zajednica) által körülkerített vásártér a jelenlegi társastermelési üzemegység területével szemben, a műútnak a ma már házakkal beépített jobb oldalán terült el. A szórakozásra, felüdülésre szolgáló létesítmények, sátrak pedig bal oldalon, a hosszú völgytől északra, a műút és a szántók közötti háromszögben kaptak helyet. Dezső (Dóci) Dávid és Dezső Ferenc kocsmárosok áruikkal mindig megjelentek itt, s a zenekar hangjainál csapolt sört és más italokat szolgálták fel a vásárosoknak és a nézelődőknek.

Kórógy művelődési életének e peremvidékéről térjünk vissza a színjátszáshoz. Feljegyzések, visszaemlékezések tanúskodnak róla, hogy a háborút megelőző évekig nagy fejlődési utat tett meg. A kulturális élet egyébként a háború alatt sem pangott. Ez mindenekelőtt a Kórógyi Közművelődési Egyesületnek köszönhető, amelynek elnöke Sipos Mihály, titkára Záké János tanító, pénztárosa pedig id. Gyöke J. Lajos volt. Igaz, a háborús években nem játszottak színdarabokat, ám megszervezték a kórógyiak budapesti társasutazását, aratóünnepséget tartottak, és cserkészcsapatot alakítottak, melynek keretében különféle régi népi játékokat újítottak fel.

Az Ady Endre Művelődési Egyesület megalakulása és munkája

A felszabadulás után a kórógyiak az elsők között hozták létre művelődési egyesületüket: 1949. november 29-én alakult meg Ady Endre Művelődési Egyesület néven. Vezetőségét a jegyzőkönyv szerint a következő személyek alkották: Bordi Pál elnök, Zebár Márta titkár, Losa Pál pénztáros, Sipos Mihály, Gyöke Zoltán, Vastag József, Lebár Lajos, Dezső Döme Pál, Péter Dániel, Kopsics Antal, Gajnok Sándor vezetőségi tag. 1953-ban az egyesület 53 tagot számlált, munkájába a színjátszók is bekapcsolódtak. Egyesek hosszabb, mások rövidebb ideig ténykedtek az egyesület aktív és odaadó tagjaiként.

Mindjárt megalakulása után sok rátermett lelkes szervező, táncos, színjátész, zenész tömörült az egyesületbe, őszinte lelkesedéssel vállalta a munka dandárját. Példásan megállták helyüket a szervezésben és munkában egyaránt. Tevékenységükkel egyfajta küldetést is betöltöttek. Hittek a színpadi szó minden akadályt legyőző erejében, s e hitüket másokba is átlátták. Köszönet és dicséret illeti őket a sok szép és sikeres műsorért, népnepélyért.

Az egyesület keretében olvasókör is alakult. A Julián Egyesülettől átmentett mintegy 100–200 szépirodalmi mű képezte a könyvállományt, amely vásárlás útján később jócskán bővült.

Eleinte az olvasókör csak vasárnaponként tartott nyitva, de miután a szövetkezet jóvoltából hozzájutott egy elemekkel működő rádiókészülékhez, mindennap fogadta az olvasókat. Amikor pedig 1959. május 5-én kigyulladt a villanylámpa a faluban, az olvasókör egy tévékészüléket is kapott a helyi szövetkeztől, és hamarosan kialakult a tévénézők törzsközönsége, amely ekkor már többfajta sajtótermék közül is válogathatott. Hogy a havi tagsági díjon kívül más pénzforráshoz is jusson, amelyből fejlesztheti a kulturális hagyományokat a faluban, az egyesület vezetősége színelőadásokat, bálakat, multságokat, igazi népünnepélyeket szervezett.

Múltak az évek, évtizedek, de az új iránti érdeklődés állandó jellemzője maradt az egyesület munkájának. A nemzedékváltás folyamán új erőket kellett toborozni a színjátszók, a néptáncosok, népzeneészek soraiba. Az utánpótlást természetesen mindig az iskola szolgáltatta. Az egyesület népművészei így megfiatalodtak, s most diákok, paraszt- és munkásfiatalok s úttörők – pionírok – folytatják elődeik műkedvelő tevékenységét, hagyományaink ébren tartását.

A televízió térhódításával, sajnos, nálunk is megszakadt a színjátszás hagyománya. Jelenleg az egyesület keretében két jó torkú és táncos lábú fiatalokból összeállt, újjászervezett néptáncsoport működik, melyek tagjai tiszta forrású népdalok dallamára a továbbéltetés örömeivel ropják a táncot. A táncsoport zenekari kíséretét Mezei József zenekara szolgáltatja.

Már külföldön is voltak fellépéseik, s ott sem hoztak szégyent az egyesületre s Kórógyra az ifjúsági táncsoport tagjai: Pozsár Klári, Deák Róbert, Izsák Ildikó, Márton Sándor, Gajnok Izabella, Palkó Dániel, Miskolczi Mária, Káposzta János, Hucek Feri, Gyöke Tibor, Csapó József, Gajnok Szilvia, Miskolczi Vilmos, Csapó Gyöngyi, Lovics Elvira, Horváth József, Pasztovics Valéria, Palkó Cecília, Szekeres Róbert, Györke Dániel; sem pedig a pionírok táncsoportja: Balić Damir, Balić Mario, Čupac Predrag, Pozsár István, Móka Dezső, Márton Sándor, Fábrián Mónika, Szőlőskei Gyöngyi, Móka Melinda, Zámecsni Zsuzsika, Kovács Zsuzsika, Szántó Szilvia, Lovrics Irén, Lovics Rita, Izsák Szilvia, Palkó Melinda, Palkó Gyöngyi és Miskolczi Anikó.

A táncsoportok koreográfusa a lelkes, fiatal szakember, Pasztovics Valéria, s ő is tanítja be a táncokat. A kosztümöket Pasztovics Ilonka, Kell Rózsika, Györke Rózsika, Deák Rózsika és Pozsár Klári varrta, a lányok pártája pedig Pasztovics Ilonka kezűgyességét dicséri.

Megemlékezésünkben nem hagyhatjuk ki az egyesület elnökét, Kell Józsefet, aki sokat tett a táncsoportok megalakulásáért, zavartalanul működésükért. Csak ne tévesszük szem elől, merre is vezeti őket további életútjuk, megkapják-e a kellő irányítást, segítséget, ha egyszer netán kikerülnek ebből az első közösségi fészekaljból.

A felszabadulás utáni színjátszásról

A műkedvelő falusi színjátszás Kórógyon is egy adott korszak társadalmának szellemi és anyagi értékrendjét tükrözte. Mivel a paraszti színjátszásból nőtt ki, műsorpolitikájában azoknak a néplethez kapcsolódó daraboknak a bemu-

tatását részesítette előnyben, amelyek formailag megfeleltek ugyan az irodalmi drámának, de nem érték el a színvonalát. Ez a sajtóság főként közvetlenül a felszabadulás után kibontakozó művelődési életre volt jellemző, s adalékkul szolgál a falu szociográfiai múltjához. A felszabadulás utáni esztendőök repertoárja e kereten belül bámulatosan gazdag volt Kórógyon. A művelődési egyesület illetékesei a műsorösszeállításban változatosságra törekedtek. Ügyeltek arra, hogy érdeklődést keltő színelőadásokat lásson a közönség, tehát a könnyebb hangnemű darabokból válogatott. Úgy is mondhatjuk, hogy a színjátszók a vidámság, a fiatalság jegyében mutatták be évadonként legújabb produkcióikat. A repertoár elsősorban népszínművekből, vígjátékokból, boházatokból tevődött össze. Ezek uralták a mezőnyt, mert a nézőközönség nagy része elsősorban ilyen jellegű előadásokra volt kíváncsi. Azt sem szabad elfelejtenünk, hogy az amatőr színjátszásnak egyik kiemelt feladata volt őrizni, ápolni a gyökereket, feltárni a falu sokszínű arcát a hétköznapi emberek előtt. Ez sikerült is neki. Ha a színelőadások társadalomformáló hatását kutatjuk, arra az eredményre jutunk, hogy a színjátszás elsősorban a kultúrában indított el fejlődési folyamatot.

A felszabadulás utáni időszakban, az események egymásutánjában, a kórógyi amatőr színjátszók a következő színdarabokat adták elő: első alkalommal, 1946-ban a *Lánycsel* című színdarab került közönség elé Uharosi Erzsébet, Pap Erzsébet, Kopsics Antal, Péter Éva, Márton Juci, Gyöke Mancsi, Pozsár József, Gyöke Zoltán, Dezső Piko F. István, Palkó Sándor, Ambrus János és Parcsika József szereplésével. Ezt a darabot a felújított *Gyimesi vadvirág* című népszínmű követte, de már új szereplőkkel.

1949-ben, Gyöke Zoltán rendezésében, a *Csak a vak nem látja* című színdarabot mutatták be, 1950-ben pedig *A piros alma* című népszínművet, amelyet Lebár Lajos rendezett. Ez utóbbival a kórógyi fesztiválon a helybeli színjátszók a második helyet szerezték meg. Egy későbbi vendégszereplésük alkalmával Jankovácon is bemutatták ezt a sikeres darabot.

Az 1951. esztendő bővelkedett színelőadásokban. Elsőnek *A betyár kendője* című háromfelvonásos népszínmű volt soron, majd az egyfelvonásos *Postáskisasszony* című vígjáték következett. Ezekkel a színdarabokkal a szentlászlói népművészeti fesztiválon az egyesület elismerő oklevelet érdemelt ki a Horvátországi Magyar Kultúrszövetségtől. 1951 decemberében került sor Molière *Dandin György* című háromfelvonásos vígjátékának bemutatására, valamint a *Bözsi mindent elintéz* című egyfelvonásos vígjáték színpadra vitelére.

Az 1952. esztendő is gazdag volt előadásokban, márciusban a *Betyár Bandi* című háromfelvonásos énekes népszínmű került színpadra, majd júniusban a *Ki a legény a csárdában*, később *Az elcserélt sapka* és a *Bözsi mindent elintéz* című egyfelvonásos vígjáték. Ezeket a színdarabokat a régi kórógyi lakodalmi szokásokkal és táncokkal kiegészítve vitték közönség elé az eszéki fesztiválon.

1952 decemberében került sor a Jókai Mór regényéből, *Az aranyemberből* készült színpadi változat bemutatására. Ennek a darabnak olyan nagy sikere volt, hogy meghívták Szentlászlóra, Csúzára, Kopácsra és Laskóra, majd 1953 tavaszán, a kórógyi fesztiválon előadói a második helyet szerezték meg vele, s a Zágrábi Magyar Kultúrszövetség díszoklevelét is elnyerték. 1953 szilveszter-

rén, közkívánatra újból bemutatták a *Ki a legény a csárdában* és *Az elcsereált sapka* című egyfelvonásos vígjátékot.

1954 elején *A világszép lányok* című háromfelvonásos, énekes népszínművel léptek közönség elé, majd márciusban *A gyanú* című háromfelvonásos énekes népszínmű került színpadra, valamint *A pesti konyha* című egyfelvonásos vígjáték, és több néptáncvariációval is megörvendeztették a nézőket. Harasztiban is vendégszerepelt a kórógyi színjátszó gárda. 1954 szilveszterén három egyfelvonásos vígjáték került színre, és pedig az *Éjjelizene*, a *Szénapadlás* és *A szép Salamon Sári*.

1955 februárjában az *Amit az erdő mesél* című háromfelvonásos énekes népszínmű és *A bíró előtt* című egyfelvonásos vígjáték előadásában gyönyörködhetett a kórógyi nézőközönség, majd vendégszereplés alkalmával Kopács színházkedvelői.

1956 elején Kórógyon újból felújították a *Dandin Györgyöt*, valamint *A pásztorlány szerelmét*, czecket rövid idő múltán Ójankovácon és Dályhegyen is bemutatták.

1957-ben *A kézfogó* című háromfelvonásos népszínművel arattak sikert a színjátszók. Ezt a darabot Kórógyon kívül Lacházán, Harasztiban, Karancson és Sepsén is színre vitték.

1958-ban *A kutyabőr* című háromfelvonásos népszínművel léptek színpadra Kórógyon kívül Ójankovácon is. *A karikagyűrű* című háromfelvonásos énekes népszínművet is két alkalommal mutatták be Kórógyon, először 1959-ben, másodszer pedig 1960-ban.

Nagy sikert hozott a színjátszóknek *A legnagyobb hatalom* című háromfelvonásos énekes népszínmű is 1963 folyamán. Ez a darab négy előadást ért meg, és pedig Kórógyon, Jankovácon, Sepsén és Karancson. 1964-ben *A gyanú* című háromfelvonásos népszínműnek a felújítására került sor, valamint *A pesti konyha* című egyfelvonásos vígjáték bemutatására.

1966-ban már drámát is előadtak, *A vissza* című kétfelvonásos drámát, továbbá *A pásztorlány szerelme* és *A barna legény szerelme* című darabokkal léptek színre Kórógyon, Szentlászlón és Harasztiban.

1967-ben *A két vödör víz* című háromfelvonásos vígjátékkal kedveskedtek a közönségnek Kórógyon és Laskón. 1968-ban *A bor* című háromfelvonásos népszínművet mutatták be falujukon kívül Laskón is.

Akkor már érezhető volt az új tömegmédiumnak, a televíziónak a térhódítása, amely kedvezőtlenül hatott a színjátszásra. 1972-ben mégis színpadra került a *Pörög az orsó* című háromfelvonásos vígjáték. 1972. február 27-én Kórógyon, március 4-én Szentlászlón és 1973. március 4-én ismét Kórógyon, majd pedig Csúzán és Kopácson vitték színre. Ez a darab volt a hattyúdala a kórógyi színjátszásnak. Ezzel ért véget az a több mint négy évtizedes, gazdag színjátszói sorozat, amelyet 1927-ben indítottak el a lelkes elődök.

Az említett darabokat, néhány kivétellel, mind a fáradhatatlan lelkű, örökmozgó, lelkes amatőr, Vastag József rendezte, aki – Pozsár József, Gyöke Zoltán, id. Gyöke Lajos és Izsák János mellett – sokszor a sűgő szerepét is betöltötte.

A feljegyzések és a népi emlékezet szerint a következő színjátszók alakították a szerepeket: Paprika Géza, Gyöke Miklós, Kis Sándor, Izsák István, Berkovics

Antal, Gyöke Mancsi, Vastag Katica, Paprika Mária, Bencze Borbála, Deák Ilonka, Csurman Béla, Juhász János, Csurman János, Mijakics Elza, Döme Dezső János, Márton Dániel, Tóth Sándor, Kisgyöke Julianna, Szekercs Etelka, Kismartin Illés, Szilágyi Sándor, Tóth Miklós, Paprika József, Lebár Lajos, Mezei János, Fábrián Etelka, Pozsár Illés, Jenei József, Hukk Imre, Hukk Feri, Döme Pál, Gyöke Zoltán, Szabó Mancsi, Pozsár Juliska, Gyöke Lajos, Papp József, Szántó István, Fábrián Gizike, Gyöke József, Vastag Rozika, Zámecsnik József, Papp Illés, Farkas Ferenc, Gyöke Elek, Horváth János, Zámecsnik István, Pozsár József, Káposzta Pál, Kovács János, Gyöke Lídia, Papp István, Izsák Mancika, Zámecsnik Erzsike, Kistóth István, Vastag Erzsike, Kopsics Rózsika, Kis Joci, Kistóth Dani.

Vádoljon bárki elfogultsággal, mégis szólnom kell arról, hogy 1954-ben a kitűnő szakember, Lebák Lajos rendezésében egy másik helyi színjátszó csoport szereplőgárdájának tagjai bemutatták a kórógyiaknak a falu XV. században élt teljhatalmú uráról, Kórógyi Gáspárról szóló darabot, a *Kórógyvára, hírs vára* című történelmi tárgyú színművet, melynek szerzője a szintén kórógyi születésű Döme Dezső Izrael volt. Ezt a dokumentumértékű művet csak Kórógyon három alkalommal, Jankovácon, Kopácson, Szentlászlón, Laskón, Harasztiban és Csúzáan pedig egy-egy alkalommal vitték színre. Ennek a darabnak a kivitelezése messze meghaladta a falusi színjátszók szokásos teljesítményét. A múltidézésnek, a gyökerek keresésének nemes szenvedélye vitte sikerre az előadásokat.

Kórógy művelődési életét azok a vendégszereplések is gazdagították, melyek során vidéki színjátszók adtak számot felkészültségükről a kórógyi közönségnek. Például 1950-ben az ójankováci színjátszók mutatták be a *Sári bíró* című népszínművet. Ugyanebben az évben a szabadkaiak, majd pedig a horgosiak is szerepeltek a faluban. Az előbbieket *A liliumfi* című színdarabbal, az utóbbiak pedig a *Horgosi gyöngyösbokrétával* mutatkoztak be. Ekkor jártak Kórógyon a kopácsi műkedvelők is *A cigány* című népszínművel. 1953-ban a szentlászlói művelődési egyesület színjátszói és a csúzaiak látogattak a faluba, az előbbieket *A legnagyobb hatalom* című színdarabbal, az utóbbiak pedig az *Iglói diákok* cíművel. 1954-ben újból a szentlászlóiak és a kopácsiak vendégszerepeltek Kórógyon *A piros bugyelláris*, illetve a *A sárány* című négyfelvonásos darabbal.

Az említett színműveken kívül több rövidebb, hosszabb műsoros estet is rendeztek a kórógyiak, ezeken a népi énekesek, táncosok léptek fel sikerrel. A Szabadkai Népszínház színészei is több alkalommal felkeresték Kórógyot, az Újvidéki Rádió énekesei is szerepeltek a faluban.

A kulturális egyezmény értelmében magyarországi műkedvelők is több alkalommal felléptek a kórógyi színpadon, ami tovább öregbítette a vendégszerető egyesület és falu jó hírnevét.

Szólni kell még a kórógyi néptáncosok évente ismétlődő fellépéséről a Vinkovci Ősz elnevezésű művelődési rendezvénysorozaton, melyen zenekari kísérettel kórógyi népdalokat és táncokat adnak elő. A falu művelődési életének hírnevét Izsák József cimbalmos, népművész is öregbítette, aki cimbalomjátékával sok díjat nyert.

Az asszonykórus

A művelődési egyesület keretében külön szakosztályként a hetvenes évek végén alakult meg a több mint 10 tagot számláló asszonykórus, amely közösségi szellemtől áthatott, jó hangú fiatalasszonyokból tevődött össze, de tekintet

nélkül elnevezésére, néhány férfitagja is volt. A kórusműveket az első években Lebár Lajos kórógyi zenepedagógus tanította be, majd később az eszéki Vörös Mária zenetanár állt a kis együttes élére.

Műsorukon régi szalvóniai és kórógyi népdalok szerepeltek. Úgy szórakoztatták a közönséget, hogy közben maguk is jól szórakoztak. Sajnos, a sokáig sikeresen működő együttes anyagiak és vezető hiányában pár évvel ezelőtt felbomlott. Pillanatnyilag az a legnagyobb gond, hogy nincs szakvezető, pedig utánpótlás lenne bőven, mert az utóbbi időben, az iskolai nevelés hatására jobban érződik az anyanyelvű műveltség és más etnikai hagyományok ápolása iránti érdeklődés. Ez a néptáncsoportok újraalakításánál is kifejezésre jutott.

Íme az Asszonykórus tagjainak névsora: Káposztás Julianna, Csereres Ilonka, Szilovics Rozália, Csapó Rozika, Gyöke Mancsi, Pasztovics Ilonka, Pozsár Mancsi, Izsák Ilonka, Kovács Rózsa, Pasztovics Valéria, Palkó Mária, Lovrics Éva, Izsák Anna, Palkó Ibolya. A férfitagok: Lebár Lajos, Pozsár Illés, Izsák János és ifj. Lovrics István.

A néprajzi gyűjtemény

A művelődési egyesületnek a hetvenes évek végén társadalmi összefogással és segítséggel figyelemreméltó gazdag néprajzi gyűjteményt sikerült összehoznia. A Kórógy tárgyi múltját reprezentáló néprajzi gyűjtemény a Művelődési Ház emeletén kapott elhelyezést. Az iskola diákjai és a falu lelkes lokálpatriótái által felkutatott több száz tárgyat számláló kollekciónban a cifra ládatól kezdve, a rokkán át, a szövőszékig – szinte mindazok a paraszti használati tárgyak megtalálhatók, amelyek valaha elődeink mindennapi életének, munkájának szerves tartozékai voltak: népviseleti ruhák, bútordarabok, edények, házi szőttesek, szerszámok, régi könyvek, füzetek, „balladás” fényképek és más múltörző tárgyi emlékek vannak itt lajstromozva és közszemlére helyezve.

A kórógyi zenészek

A faluban mindig voltak zenészek, akiknek a muzsikájára százak és százak gyűltek össze, hogy bálakban, lakodalmakban és más vigalmakban élvezői legyenek művészetüknek. A 93 évet élt özv. Tóth Jánosné Miócza (Laci) Zsuzsa (1891–1984) visszaemlékezése szerint – aki egyben az utolsó tanúja volt mindannak, ami a múlt kódéből még fel-felderengett előtte – a múlt század kilencvenes évcitől az első világháborúig, a mai népzeneészek előhírnökeként, egy vegyes zenekar derítette kedvre a kórógyiakat. A korábbi zenészek emléke elmerült az idő renetegében. Íme a nevezett zenekar tagjainak névsora: Keresztes (Kósa) Illés primás, Bordi Józsi tamburás, Paprika István klanétos (klarinétos) és Kovács János bőgős. Alkalmanként Döme (Pacsur) Pista, a későbbi félszemű Vonyó apó is játszott velük mint bőgős.

A századforduló éveinek hangulatához hozzátartozott, hogy nyáridőben vasárnaponként a régi, nádfődeles nagykocsmá udvarában az említett zenekar muzsikált. Ilyenkor a lányok az udvarban levő jegesverem mellett elhelyezett cifra pankokon (padokon) ültek, s várták a legények udvarlását. Az egyik zenész – Bordi Józsi – gyakran odament a lányokhoz, megállt Laci Zsuzsika előtt, és a következő, ma már feledésbe merült népdalt muzsikálta, dalolta:

*Csalfa ez a kislány, né higgy néki,
Megölel, mögcsokol, né higgy néki,
Tégöd ölel tégöd csokol, de a szíve másra gondol,
Ne higgy néki, ne higgy néki . . .*

A népzeneészek az idők folyamán a falu kulturális életének olyan meghatározó tényezőjévé váltak, mely képes volt egybeötvözni a múlt hagyatékát a jelen kulturális céljaival, utat nyitva ily módon a jövő felé vezető törekvések előtt.

Szíves kötelességünknek érezzük, hogy szóljunk azokról a népművészekről, akik a falu népzenejét korokon át megőrizték, a sorsfordulókon átmentették, tovább fejlesztették, s hagyományörző művészetükkkel ma is ünneppé teszik számunkra a hétköznapokat, egyszersmind terjesztik a népzenei kultúrát.

Kórógy kultúrájának, kiváltképpen népzenejének s a vele egybeforró népi táncának megőrzése és művelése olyan misszió, melynek művelődés- és művészettörténeti jelentősége szinte felmérhetetlen.

A falu zenészei nemcsak a múltból, de a mindenkori jelenről is tudósítanak. Munkásságuk a falu történetének szerves részeként vall a letűnt idők és a ma nemzedékének szemléletéről, érzelméről és lelkiségéről.

Álljon itt hát azoknak a lelkes embereknek a névsora, akik a zene erejében bízza paraszti munkájuk mellett is időt szakítottak muzsikálásra, s ezzel tanújelét adták a népzene örök megújulásának.

A két világháború közötti évek népzeneészei: Kispalkó Illés, ifj. Péter István (Petyó), ifj. Záké János, Kiss András, ifj. Péter (Petyó) János, Tóth T. István, Szilágyi József, id. Izsák József (Druzso), ifj. Izsák József, Nagy János, ifj. Ambrus Pál, Vastag József, ifj. Fábrián István, Dezső Piko István, Lovrics József, Somogyi János, Vastag János, Lovrics János, ifj. Lovrics János, Ferkó Lajos, Martin Árpád, Polák István, Hartman József, Kistóth Sándor, Szekeres István, ifj. Pozsár János, Náci bácsi, ifj. Záké Sándor, Kuzman Ádám, Dezső Dávid, Dezső Lajos, Dezső (Dóci) István.

A felszabadulás utáni fiatalabb zenészek: Mezei József, ifj. Mezei József, Dezső Piko F. István, ifj. Dezső Piko F. István, Szántó Mihály, Izsák János, ifj. Izsák János, Lebár Lajos, Zámecsni József, ifj. Gyöke Lajos, Szilovics József, Milkovics József, Milkovics Laci, Szekeres P. Dániel és mások.

A régi idők emlékének áldozva a zenei utánpótlás nevelésében a kórógyi általános iskola mindig jeleskedett. Lebár Lajos pedagógus szakszerű irányításával az elmúlt negyven esztendő során több zeneértő nemzedék nőtt fel. A mai muzsikások a jövőért tevékenykedve folytatják nagy múltú elődeik hagyományait. Hála az iskolai nevelésnek, jelenleg is annyi a hangszeres muzsikos ebben a nagy zenei hagyományú faluban, hogy több zenekar is kitelne belőlük.

S végezetül említsük meg, hogy az ötvenes években híres pionírzeneakara is volt a kórógyi iskolának. A felsőbb tagozatok diákjaiból összeállt zenekarban a következők muzsikáltak: Döme Dániel, Kudró Dániel, Martin Dániel, Miskolczy Zoltán, Kovács János, ifj. Izsák János és Szántó József. A későbbi zeneisnemzedékből említést érdemel Papp Piroska, Bucskó Gábor, Gajnok Szilvia, ifj. Mezei János és Bordi József. Reméljük, lesznek követők.